Nr 31

Utbildningsutskottets betänkande med anledning av motioner angående forskarutbildningen och forskarkarriären.

Motionerna

1974:1054 av herr Nordstrandh m. fl. (m, c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en särskild översyn av forskarkarriären,

1974:1373 av herr Helén m. fl. (fp) i vad avser hemställan att riksdagen ger Kungl. Maj:t till känna vad som anförts i motionen rörande översynen av forskarutbildningen och forskarkarriären (yrkandet D).

Utskottet

På grundval av förslag från 1963 års forskarutredning (SOU 1966:67 och 68) fattade statsmakterna år 1969 beslut om riktlinjer för reformeringen av forskarutbildningen och forskarkarriären m. m. (prop. 1969:31, SU 1969:93, rskr 1969:222). I fråga om forskarutbildningen innebar beslutet att en fyraårig, för varje enskild doktorand systematiskt planerad studiegång fram till doktorsexamen infördes. Beträffande forskarkarriären fattades beslut om vissa mindre ändringar i tjänsteorganisationen. Vid behandlingen av ärendet uttalade statsutskottet att det ansåg att det fanns skäl att man – allteftersom erfarenhet vinnes av det nya systemet – fortsatt överväger frågan om forskarkarriärens utformning. Riksdagen beslöt att som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

Under sista hälften av 1960-talet ökade tillströmningen till forskarutbildning kraftigt. År 1970 antogs ca 3 100 studerande till forskarutbildningen. Därefter har tillströmningen dämpats något. År 1973 beräknas ca 2 600 ha påbörjat forskarutbildning. Det sammanlagda antalet forskarstuderande, inklusive psykologstuderande, beräknas under samma år ha varit drygt 12 000. Av uppgifter från statistiska centralbyrån framgår att 16 procent av de aktiva forskarstuderandena under detta år innehade doktorandstipendium eller assistenttjänst vid forskningsråd. Vidare hade 36 procent tjänst som assistent eller amanuens eller annan lärartjänst inom universitetssektorn. Inte mindre än 41 procent innehade förvärvsarbete utanför universitetssektorn vid sidan av sina studier.

I motionen 1974:1373 krävs dels en plan för forskarutbildningen, dels en översyn av forskarkarriären och av systemet med olika typer av tjänster för undervisning och forskning. Beträffande tjänstesystemet anförs att det är väsentligt att sambandet mellan undervisning och forskning kan uppe-

hållas på alla nivåer av universitets- och högskoleväsendet. Även motionen 1974:1054 tar upp frågor som gäller forskarkarriären. Bl. a. föreslås en forskarkarriär med tre steg, nämligen tjänster som forskarassistent, docent och professor. Endast tjänst i det första steget, nämligen som forskarassistent, anses böra vara tidsbegränsad. Nuvarande konstruktion för tjänst som docent bör enligt motionärerna snarast ses över.

Sedan universitetskanslersämbetet år 1973 – mot bakgrund bl. a. av den kvantitativa utvecklingen inom forskarutbildningen – hos Kungl. Maj:t hemställt om åtgärder avseende en allsidig utredning och bedömning av forskarutbildningens inriktning och utformning samt utbildningskapacitetens omfattning, har chefen för utbildningsdepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 april 1974, alltså sedan ifrågavarande motioner väcktes, tillkallat särskilda sakkunniga för att utreda vissa frågor rörande forskarutbildningen m. m. Enligt direktiven för forskarutbildningsutredningen skall de sakkunniga behandla forskarutbildningens dimensionering, rekryteringen till forskarutbildningen, studiefinansieringen samt, med utgångspunkt i de krav som en totaldimensionering av forskarutbildningen kan ställa, forskarkarriären. De sakkunniga skall kunna lägga fram sina förslag i etapper.

Enligt vad utskottet inhämtat från utbildningsdepartementet skall anställningsskyddet för universitets- och högskolepersonal med förordnande för viss tid utredas av en särskild arbetsgrupp. Gruppen beräknas avsluta sitt arbete senast våren 1975.

Som framgått av det föregående har ifrågavarande yrkande i motionen 1974:1373 i stort blivit tillgodosett. Den i motionen 1974:1054 aktualiserade frågan om docenternas ställning inom forskarkarriären kommer att övervägas inom forskarutbildningsutredningen. Vad beträffar de omedelbara konsekvenserna av lagen om anställningsskydd för exempelvis innehavare av tjänst som docent utgår utskottet från att nämnda arbetsgrupp tar upp denna fråga och, i avvaktan på forskarutbildningsutredningens förslag, föreslår de åtgärder som erfordras.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att ifrågavarande yrkanden i motionerna 1974:1054 och 1974:1373 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd och hemställer

att riksdagen avslår motionerna 1974:1054 och 1974:1373, yrkandet D.

Stockholm den 5 november 1974

På utbildningsutskottets vägnar
STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Jönsson i Arlöv (s), Nordstrandh (m), Wiklund (s), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), herrar Johansson i Skärstad (c), Sundgren (s), Karlsson i Mariefred (c), fru Lantz (vpk), fröken Rogestam (c), herrar Nyhage (m), Bladh (s) och Molin (fp).

GOTAB 74 8157 Stockholm 1974